

Plan van aanpak

onderwerp Haalbaarheidsstudie toeslagenaffaire onderzoek

datum Juni 2023

Inleiding

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft de afgelopen tijd meerdere vragen gekregen vanuit verschillende departementen naar mogelijke gevolgen van de toeslagenaffaire op diverse aspecten. Het CBS ziet bij die losse vragen veelal methodologische belemmeringen en daardoor ook ethische bezwaren om het onderzoek uit te voeren. Naar aanleiding van interne beraadslagingen heeft de directeur-generaal van de statistiek besloten een haalbaarheidsonderzoek te verrichten naar de mogelijkheden van statistisch onderzoek op verschillende deelaspecten van de toeslagenaffaire. Er is verkend welke vragen er mogelijk nog meer spelen rondom de toeslagenaffaire, om te voorkomen dat verschillende subvragen rondom dit thema fragmentarisch en onsamenvattend worden onderzocht en gepubliceerd. In lijn met wetenschappelijke theorie (Family Stress Model; o.a. Conger et al., 2002¹) heeft de verkenning een overzicht opgeleverd met vragen die binnen de volgende vijf domeinen vallen, namelijk: financiën, wonen, zorg, gezin, en werk. Het gaat hierbij om de vraag naar mogelijke effecten van de toeslagenaffaire op gedupeerde ouders en hun kinderen.

In deze haalbaarheidsstudie brengen wij in kaart in hoeverre het mogelijk is om de vragen die in het overzicht staan te beantwoorden met behulp van registerdata. Een eerste stap daarbij is dat we het verkennende overzicht zo compleet mogelijk maken op basis van bestaande literatuur. Een uitbreiding van het overzicht is wenselijk omdat het overzicht voornamelijk vragen bevat ten aanzien van getroffen kinderen, en niet zozeer betreffende de gedupeerde ouders. Voor de factoren waarop mogelijke gevolgen van dupering te verwachten zijn, en waarvoor het CBS over data beschikt die een voldoende valide meting van het concept bieden, bekijken we in hoeverre de waarden van de groep gedupeerde ouders (dan wel getroffen kinderen) en die van een vergelijkbare groep niet-gedupeerde ouders (of kinderen) na dupering/selectie op een betrouwbare manier in kaart te brengen en te vergelijken zijn.

¹ Conger, R. D., Wallace, L. E., Sun, Y., Simons, R. L., McLoyd, V. C., & Brody, G. H. (2002). Economic pressure in African American families: a replication and extension of the family stress model. *Developmental Psychology*, 38(2), 179.

Methoden

Om per onderwerp te bekijken in hoeverre het mogelijk is om kwalitatief gedegen onderzoek uit te voeren gaan wij na:

1. Binnen welke domeinen wij mogelijke gevolgen van de toeslagenaffaire verwachten (los van beschikbaarheid van data);
2. Of de benodigde data bij het CBS beschikbaar zijn;
3. Of de beschikbare data een voldoende valide meting van het concept (uitkomstmaat) mogelijk maken binnen de onderscheiden domeinen;
4. Of we in staat zijn om voor de geselecteerde uitkomstmaten (op basis van stap 1-3) een vergelijkingsgroep samen te stellen die van voldoende kwaliteit is. Hierin kunnen de volgende sub-stappen worden onderscheiden:
 - a) samenstellen brede vergelijkingsgroep;
 - b) samenstellen smalle vergelijkingsgroep/controlegroep via Propensity Score Matching;
 - c) evaluatie kwaliteit controlegroep;
5. Of de geselecteerde uitkomstmaten op een betrouwbare manier kunnen worden vergeleken tussen de groep gedupeerden en de controlegroep;
6. Wat de conclusie is m.b.t. de haalbaarheid van toekomstig onderzoek

Hieronder volgt een korte beschrijving van de genoemde stappen.

Stap 1: Bepalen relevante domeinen

In een eerste stap proberen we zicht te krijgen op welke maatschappelijke effecten te verwachten zijn. Hierbij kijken we naar domeinen voor zowel de gedupeerde ouders als de getroffen kinderen. We nemen hierin ook mee in hoeverre we een eenduidig mechanisme verwachten: is de verwachting dat dupering in positieve of negatieve zin met het domein samenhangt?

Stap 2: Beschikbaarheid data

In een tweede stap bepalen we voor welke domeinen het CBS daadwerkelijk registerdata beschikbaar heeft die als uitkomstmaat kunnen dienen en welke peilmomenten er beschikbaar zijn.

Stap 3: Valide meting

In een derde stap wordt bepaald of de beschikbare data voor de mogelijke uitkomstmaten een voldoende valide meting vormen om de voorliggende vraag te kunnen beantwoorden. Hierbij wordt rekening gehouden met in hoeverre de meting van de uitkomst een compleet beeld schetst van het concept dat wij beogen te meten.

Stap 4A: Samenstellen brede vergelijkingsgroep

In een vierde stap stellen we een brede vergelijkingsgroep samen waaruit we in een vervolgstap de controlegroep selecteren. De brede vergelijkingsgroep bestaat uit ouders die kinderopvangtoeslag hebben ontvangen in dezelfde jaren als de gedupeerde ouders binnen een bepaalde periode, maar niet bij Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) bekend zijn als gedupeerd door de toeslagenaffaire, en ook geen toeslagpartner hebben die geregistreerd staat als gedupeerde. Op basis van databeschikbaarheid, en voorafgaand aan de start van compensatiebetalingen aan gedupeerde ouders, kunnen wij de data analyseren binnen de periode 2007-2018.

Stap 4B: Samenstellen smalle vergelijkingsgroep

Om de controlegroep samen te stellen zal eerst met bivariate logistische regressies worden bepaald welke kenmerken—voorafgaand aan gedupeerdheid—een significante relatie vertonen met het al dan niet gedupeerd raken. Vervolgens bekijken we met bivariate lineaire regressies of logistische regressies (afhankelijk van de schaal van de uitkomstmaten) welke kenmerken de uitkomstmaten voorspellen. Kenmerken die voor dupering of voor zowel dupering als een uitkomstmaat van voorspellende waarde zijn zullen vervolgens in een multivariaat logistisch regressiemodel worden geïncorporeerd om gedupeerdheid te voorspellen. Op basis van dit model zullen met behulp van Propensity Score Matching huishoudens uit de brede vergelijkingsgroep worden geselecteerd voor de controlegroep. Dit gebeurt idealiter per cohortjaar. De cohortjaren worden bepaald op basis van het jaar van dupering.

Stap 4C: Evaluatie kwaliteit controlegroep

Vervolgens kan nagegaan worden wat de kwaliteit van de interventie- en controlegroep is. Door de gedupeerde huishoudens op relevante kenmerken —vastgesteld voorafgaand aan gedupeerdheid— te vergelijken met de controlegroep kan worden bepaald in hoeverre de groepen voldoende vergelijkbaar zijn om, in een volgende stap, de uitkomsten tussen beide groepen na dupering/selectie te kunnen vergelijken.

Stap 5: Geselecteerde uitkomstmaten vergelijken met het oog op haalbaarheid

Indien voorgaande stappen succesvol blijken kan in een vijfde stap naar zeer ruwe en voorlopige uitkomstmaten gekeken worden met het oog op de haalbaarheid van toekomstig onderzoek naar deze uitkomstmaten. Hiervoor worden gedupeerde ouders/getroffen kinderen vergeleken met andere niet-gedupeerde ouders/niet-getroffen kinderen. Aan de hand van deze vergelijkingen zal nagegaan worden of, en zo ja in welke mate en op welke manier, gedupeerde gezinnen verschillen m.b.t. de uitkomstmaten, nádat zij gedupeerd zijn geraakt. Hierbij brengen we—indien mogelijk—ook de betrouwbaarheidsmarges in kaart, om inzicht te krijgen in de betrouwbaarheid van de analyses. We zullen ook, mits de data hiervoor beschikbaar komen, kijken naar de rol van de hoogte van de terugvordering. Deze vergelijkingen zijn niet van voldoende kwaliteit om op zichzelf te publiceren, maar de conclusie die deze stap oplevert ten aanzien van de haalbaarheid van toekomstig onderzoek (Stap 6) zal wel worden gepubliceerd. De reden hiervoor is dat het huidige onderzoek een brede domein overstijgende haalbaarheidsstudie betreft, en bij daadwerkelijke uitvoering van een onderzoek op één van de domeinen fijnmaziger en nauwkeuriger (gericht op het betreffende domein) gekeken dient te worden.

Stap 6: Conclusie haalbaarheid toekomstig onderzoek

In samenspraak met de expertgroep en de interne stuurgroep die bij het onderzoek betrokken zijn stellen we een conclusie op ten aanzien van de haalbaarheid en maatschappelijke meerwaarde van toekomstig onderzoek naar de verkende uitkomstmaten. Pas daarna beslist het CBS of vervolgonderzoek op dit gebied zal worden uitgevoerd.

Tussentijdse evaluaties

Na de eerste drie stappen, en na stap 4, zal met de stuurgroep geëvalueerd worden of het zinvol is om door te gaan met de volgende stap.

Expertgroep

Het CBS hecht bij het onderzoek naar dit maatschappelijk zeer relevante, maar ook zeer gevoelige, onderwerp veel waarde aan kwaliteitsborging en tegenspraak. Op verschillende momenten in dit onderzoek zal het CBS daarom bijeenkomen met een onafhankelijke expertgroep, onder extern voorzitterschap. De rol van deze expertgroep bestaat uit het leveren van input tijdens de volgende stappen:

1. Het compleet maken van het overzicht met relevante uitkomstmaten, en het bepalen in hoeverre sprake is van een eenduidig te verwachten mechanisme en valide meting van het concept/de uitkomstmaat (stap 1 en 3);
2. Het evalueren van de kwaliteit van de vergelijkingsgroep (stap 4);
3. Het vergelijken van de geselecteerde uitkomstmaten met het oog op haalbaarheid, en het opstellen van de conclusies (stap 5 en 6).

Voorinzage

Voor het goed functioneren van de expertgroep is technische voorinzage op verschillende momenten gedurende deze haalbaarheidsstudie noodzakelijk. Afspraken hieromtrent zullen in een overeenkomst worden vastgelegd. Aanvullend zal door de leden van de expertgroep een geheimhoudingsverklaring worden getekend.

Onderzoeksresultaat

Het resultaat van deze haalbaarheidsstudie is een rapport in elektronische vorm (pdf-formaat). Dit rapport zal conclusies bevatten met betrekking tot de haalbaarheid en maatschappelijke meerwaarde van onderzoek naar aspecten van de toeslagenaffaire, maar zal geen cijfermatige uitkomsten bevatten (zie ook toelichting stap 5). Het rapport zal worden gepubliceerd op de CBS-website. Hierover zal worden afgestemd met de stuurgroep.

Planning

De werkzaamheden worden als volgt gefaseerd:

Omschrijving	Periode
Klaar zetten en koppelen van de benodigde bestanden	Juni 2023
Compleet maken van het overzicht met relevante uitkomstmaten (<u>expertgroep</u>)	Juni 2023
Gereed maken van de benodigde variabelen	Juli 2023
Kenmerken gedupeerden/getroffenen in kaart brengen en voorspellen van de uitkomstmaten	Augustus 2023
Samenstellen vergelijkingsgroepen	Augustus 2023
Kwaliteit vergelijkingsgroepen evalueren (<u>expertgroep</u>)	September 2023
Geselecteerde uitkomstmaten vergelijken	Oktober 2023
Conclusies opstellen (<u>expertgroep</u>)	Oktober 2023